National Library of Israel
Doar Hayom - דאר היום, 11.03.1927, page 6

מבעד למסוה

(שעורים בהסתכלות)

נפגשתי בשבוע זה ביהודי סוחר הגון מת"א, „מאבער" ש־לם בועד־הפועל של עולי פולניה בעירו, ולאחר „שלום־עליכם" רחב, כנהוג, וקצת „קומפלי־מנטים" על שעורי האחרונים—נוסח פולין! — נכנסתי עמו בדברי שיחה ארוכה.

ועל מה משוחחים עכשיו שני יהודים כמונו ומכש"כ עם ר' עזמות? —מסתמא על המצב ועל ה„סיוע" ו„הכולל החדש" של הציונים בארצנו.

— רצונך ואספר לך ר' עזמות—כך הוא אומר לי לסוף—מעשה אחד קטן ונאה, אבל מעשה שהיה ביהודי אחד „משלנו", כלומר מעולי־פולניה, וממנו ילמדו תלמידיך לדעת עד היכן הגיעה ה„דימורליזציה" של השנוררות החדשה בת"א, והרבה יותר מכל המאמרים הכבדים והנבוהים שבעתונים החנונים והשמאליים שלהם.

— היהודי הזה—הוא מוסיף ואומר—היה עובר בת"א ומתפרנס תמיד מיגיע כפיו. ועכשיו לרגלי המשבר נשאר בלי עבודה ונכנס ברשימת ה„סיוע" ובהיות שהוא בעל משפחה, הריהו מקבל 70 ג'מ' לכל שבוע. (רווקים מקבלים רק 25 ג"מ!). ומהמת שהוא ממופל לא עליהם ו„אין הקמץ משביע", השתדלתי אני לאסף בשבילו בצינעא בין מכרי וידידי עוד חמשים גרוש לשבוע. ובכדי שלא להכלימו חלילה, הייתי נותן לו את הכסף בתורת „חלואה". ומוסיף תמיד קצת דברי נחמה בשעת הנתינה: „אין דבר, ר' יהודי, לכשירחיב ה' את גגולך, תחזיר לי את החוב ברבית!" ולמראית־עין רשמתי את ה„חוב" הזה בפנקס כסדר על חשבונו...

ואולם היהודי הזה לא יכל לאכל מנהמא־דכסיפא זו והיה מתחנן לפני ואומר: „לו מצאתי לי עבודה רק לפת־לחם!". ואולם עבודה לא נמצאה והיהודי קבל בכל עש"ק את ה„סיוע" שלו מהאיר גיסא ואת „הכלזאן" שלי מאידך גיסא, בס"ה 120 גרוש לשבוע.

ככה עברו שבועות ושבועות — הוסיף המספר שלי—והידידים והמכ־רים לא נלאו לתת והיהודי נשאר בשבעים גרוש לשבוע ואני מצאתי סו"ס עבודה בשבילו.

— „מזל־טוב!" — אמרתי ליהודי בבואי לתת לו את ההלואה האחרונה (לא אני אמרתי אלא ה„מאבער מת"א!) — מצאתי לך ב"ה עבודה בתשעים גרוש לשבוע!

פני היהודי הועמו פתאם ואמר בכעס:

— מה? האלך לעבוד ששה ימים בשבוע בעד עשרים גרוש?

— מדוע „עשרים"? — אמרתי לו — הן אומרים לך תשעים גרוש!

— לא תשעים כי עשרים! — טען היהודי בקול — הן שבעים הגרושים מהסיוע הם שלי!..

ומי אשם, ורבותי, בכל אלה? — לא אני!

ה„כולל החדש" שבמלון יוז, כיון שהוא נותן ה"י פרוטות לאיזה מוסד, מיד הוא דורש בכל תקף להרכיב באר־כח משלו בועד וממנה פקידים ואמרכלים ורואי־חשבונות ובוחנים ובודקים נגזי נסתרות שבע בדייקות בראוי ואולם בשבא הממונה החדש מהסיטרא —לשמאלא, בלא זקן ופאות, הרב קיצם שליט"א ונוטל בשקו את כל כסף „החלוקה" מ„מלון־יוז לת"א ומחלקים שם עפ"י הרשימות שלהם — אין בודקין חלילה ואין ממנים אפילו פקיד קטן בשמנה או תשעה פונט לחדש, שילך לבתי המקבלים ויבדק אצלם לראות אם אמנם זקוקים הם ל„סיוע" ואם שבעים הגרושים שנותנים לחם הם „שלהם" או של אחרים...

ושמעתי אומרים כי בחורי־הישיבות בעירנו נתארגנו בזמן האחרון, מחמת שגם הם פועלים עוסקים בעבודה ובמצוות בארצנו, ועכ־שיו שנתמעטה העבודה ונתרבה ב"ה ה„סיוע" בעינו החליטו להכנס אף הם „אן־בלוק" בתור פוע־לים מאורגנים להסתדרות ה... סיוע.

ולא עוד אלא, שגם ה„חברים" שעל דרך הכתל־המערבי, המועלים „בלי־אורגנים", כלומר המפחים והעורים, החליטו פה אחד להעתיק את מושבם בכל ע"ש למשרי־הפועלים בעירנו.

מהיכאתיתי: להם יש בוראי „חזקה" על שבעים הגרושים „שלי־הם"!...

* * *

ומחמת שאין דרכי חלילה להת־כנס לתוך עצבות יתרה ומכש"כ בערב־פורים, מוטב שנדבר על ענ־ינים יותר משמחים, כלומר על „תוצרת־הארץ".

והנה ספר לי תלמידי, מעשה שהיה אצלו בימים האלה הזמין לביתו ידידים ומכרים לסעודת עונג שעורך לכבוד אורח חשוב מאמריקה והגיש לפניהם על השלחן — יין־קצף (שמפניה בלע"ז) של הכרמל־המזרחי.

עוד טרם הספיק לפתח את הבקבוק הראשון והנה התחיל אחד מבני החבורה, מרמי המעלה, לעקם את חטמו לצדדין ואמר דרך בטול: „גם זוהי שמפניה? כחומץ לשנים!" ומיד התחילו עפות „חכמות" מכל צד.

— : „מיץ צמוקים של רחובות!"

— : „קוואס של מוצא „מתוצרת הארץ!"...

— ומה ראה א. ב. על כבה — שאל השלישי בטון של מתחרה קצת — שנתפעל כ"כ במאמרו ב„דאר־היום" מיין־הקצף עד דלא ידע, שאין אפילו אות עברית אחת על הפתקאות של „בקבוקי־חקוניאק לת־יירים בכרמל־המזרחי?

— מסתמא — חשיב החכם השני — חשב שוודאי עברית לטינית שלו וכל החבריא התפרצה בצחוק.

בקצור, כשראה בעל־הבית, שאורחיו מסרבין לשתות מיין־הקצף חוריד את הבקבוקים העלובים, שעלה קצפם מזה, וכעבור חצי שעה הביא חצי תריסר בקבוקים שמפניה, העמידם על השלחן ברמיקה וברעש גדול ואמר: „הרי ש"ל כ"כ לפ־ניכם!"...

כשראו בני־החבורה את הפת־קאות הזרות ושם המפורש של „שמפנ־יה צרפתית" לנגד עיניהם, התחילו מבריקות משמחה ומרב הדוה חריטו את בעל־הבית על כתפיהם ועצקו: „תחי השמפניה האמתית!". הפקקים נתפקקו ופצו בבדורי היתה 42 עד „ויין לנג קצפם" על כל הקירות בכתם המהורים בימי הכהנים. הבקבוקים נתרוקנו והכוסות נמלאו, ומיד קרה גם והכוסות הורקו ובני החבורה נתמלאו.

— אמנם הרפה היא לגלות!—העיר אחד מהם—אבל את האמת צריך להי־גיד אפילו על אבא ועל תוצרת־הארץ שלנו—זוהי שמפניה צרפתית אמנם אבל... שמפני ה כמו שנאמר...

כאשר כלו לשתות ולגמר את ההלל על השמפניה, הרים בעל־הבית את כוסו לכבוד האורחים ונשא את מנאמו זה:

חו"ל אמרו: נכנס יין יצא סוד, ועכשיו שנהניתם הנאה גדולה מיין־חשמפניה של חו"ל, רואה אני לחובה לעצמי לגלות לכם את הסוד... לחוי ידוע לכם, רבותי, כי חשמפניה המצו־יגה הזאת, שבאה אל קרבכם זה עתה ונעמה לחככם כל כך, היא היא השמפניה של ה„כרמל המזרחי" אשר מאנתם לשתותה ומאסתם לפני חצי שעה, אותם הבקבוקים שהחלפתי את הפתקאות שלהם אצל ידידי הקומיסיו־נר למשקאות חו"ל... זהו „יין־הקצף" של תוצרת הארץ, שהעלבתם אותו, אותה ה„ינטה", אבל בצעיף אחר, וכדי בזיון ו ק צ ף"...

אין חחיסטוריה מספרת מה ענתה החבריא ל„טאוסט" זה ואם מחאו כף לדבריו, ואולם יפה אמרו חו"ל:

אל תסתכל בקנקן אלא במה שיש —עליו...

* * *

הוא אשר אמרתי לדיזנגוף שלנו בצאתו עמו לכלונו אחרי הרצאתו במסבת־העתונאים על התעשיה בא"י:

— לא כ ס ף חסרר לתעשית א"י ולתוצרתה אלא —א מ ו!...

והא ראיה: מעשה אחן ובדידי אני חוה עובדא. כשנסעתי בזמן האח־רון לגליל נכנסתי לחנות במאה שערים לקנות לי צידה־לדרך—תיבת שוקולד. שכנתי הנוסעת עמי במכונית — לא מתלמידותי —עשתה אף היא כמוני. וקנתה אף היא מעט שוקולד.

— איזה שוקולדה יש לכם? — שאלה מאת החנוני דוקא בעברית.

— יש לנו „רענן", בטקה, ועוד „מכל המינים שהוא", והורה באצבעו על חבילות שוקולד שהיו מונחות לראות על הדרך.

— תקח־נא הגברת את „זה", — רמזתי לה על „רענן" — שוקולדה מתוצרת הארץ...

— „אה, לא!"—ענתה בסרוב! — „רענן" בודאי ישן ומעופש.

— סליחה, גברתי—נסיתי להכנס עמה בשיחה הן לטובת־הכלל והן לשכנות־טובה בדרך נסיעתנו—„רענן" זה עבר לפירמה חדשה בשם „ליבר", והוספתי בגרמנית, לשם־מצוה: דאס איזט ל י ע ב ע ר" (זהו עדיף!) וגם טרי ו„רענן"...

ואולם אין חכמה ואין תבונה כנגד שוקולד מחו"ל, נטלה את ידה הקטנה ובחרה בחבילה גדולה של שוקולד גרמני ידוע...

בדרך פתחתי את חבילתי, ולמען חנמום, הגשתי לשכנתי אצבע מהשו־קולד הרענן שלי, והיא לא סרבה כמובן ולמען הנכוח קבלה מידי עו־אצבע שניה ושלישית—„יד" שלמה כמעט. ואת השוקולד שלה הגישה ל—נחנ.

— צרק אדוני—נענתה לי בסוף— ומתחרטת אני שלא קניתי מהשוקולד של תוצרת־הארץ.

— „טפו"!—נזעק פתאם הנהג וירק רקיקה גדולה ונדמה לי בשעת־מעשה, שקרה „פונקטשור" למכוניתנו —איזה מין שוקולד מעופש! פוי!"..

באותה שעה נתברה לי נדבת־לבה של שכנתי לנהג ונוכחתי לראות את"כ שאם חצי אוקיה שוקולד—כמו שאומרים—שוה שתי אוקיות „פלירט" חרי חצי אוקיה שוקולד מתוצרת־הארץ שוה רוטל שלם...

ואם מעט לכם זה—הרי לכם עוד דוגמא אחת מני אלף:

כשבקרתי את היריד האחרון בתל־אביב נגשתי לסוכה אחת וראיתי בקבוק נאה של מי־בשמים, „אורדי־קולון", ועליו יש פתקא צרפתית ובאותיות גדולות ונהדרות "Paris"

— מה ענין פריז אצל תוצרת־הארץ?—שאלתי מאת הצעירה הממו־נה על הבשמים האלה.

נחנה ולחשה לי, הגוצה הנעימה ואמרה: הן לר' עזמות מצוה לספר הכל ואין כל רז לפניו. זהו „אורדי־קולון" שנעשה בפריז „שלנו", כלומר בתל־אביב, ודוקא מחמין המובחר, ואולם לא לעשות, אדוני, ויחודינו אינם רוצים לנגע ולהריח את הסחורה אם יש עליה חותם עברי, וע"כ אנו מוכרחים לעשות כך משום עינא בישא"...

ובשעת דבורה הוציאה ממגרה אחת מן הצד בקבוק אחר של „אורדי־קולון", באמיקטה עברית ואמרה: את זה אנו שומרים רק בשביל התיירים האנגלים והאמריקאים, שהם דורשים דוקא מתוצרת־הארץ ובעברית...

* * *

ומכיון שאנו מדברים בתוצרת־הארץ, נזכרתי בחנות חדשה, שצצה בימים האלה למול שער ביתי ברחוב־יפו.

כשראיתי את השלט היפה של ביה"ס למלאכה של חכי"ח נכנסתי רגע וראיתי שם מה שלא ראתה שפחה לא רק על הים אלא גם ביבשה. מה אין שם? — אפילו „מחלב־הצפור", וילוני־דמשק, מגבות ובד מכל המינים והגוונים, חבלי בוץ ושש וארגמן, כלי־נחשת ובלי יציקה, לבורות ולחפירות, מעשי־רקמה ומעשי־מחשבת ורהיטים שונים—אשרי עין ראתה כל זאת!

ועל כלם השלט המבריק מעל שער החנות: בראש וראשונה צרפתית, לשון־הקדש של האליאנס, אח"כ עב־רית ולאחרונה—אנגלית...

וכל זה — מ ת ו צ ר ת ה א ר ץ, מעשה ידי תלמידים יתו־מים מאחב"י, חניכי „האליאנס", בבית הספר למלאכה שלהם בעירנו.

ואיך אמר החכם מכל אדם?— עת לכל חפץ ואפילו ל ח פ ץ זה בעירנו, העושה עכשיו מה שעשה הלל בזמן שבית־המקדש היה קום: היה כ ו ר ד... ולא כורך סתם אלא כריכה אמ נ ו ת י ת. ועצתי לחברי־לעט, שיתנו לו לכריכה את ספ־ריהם, מחמת שבזמננו אין „ה„תוך" העיקר אלא ה„קליפה" החצונית. כעת, ההדור החצוני עיקר גדול, ו„התוך"... לאו דוקא. עכשיו, די להציג לראוה בחלונות ספרים בשלל צבעים ובאיזה „צעצוע" של פוטוריזם ולהדפים „מודעה" בעתונים—והכל מוכן ומזו־מן: הקונים יבואו מעצמם.

בשבוע העבר נכנסתי לבית־מסחר ספרים וראיתי יהודי שאינו בר־אורין גדול, שקנה ספרים אחדים בכריכה נהדרה ומבלי לחבוט כמעט לתוכם צוה לכרכם בניר ולשלחם לבי־תו ושלם בעדם במיטב כספו.

נגשתי אליו ושאלתיו בנימוס ואגב־אורחא: האם בבודו מעיין לפע־מים בספרים האלה?...

הבין הלה את הרמז ואמר לי:— ומה חושב בבודו, שבשטיחים למשל אני מבין יותר מאשר בספרים ובכ"ז אני קונה בשביל הסלון...

הוא־אשר אמרתי:

עכשיו קונים ספרים לא רק לנוי אלא לנוי", והלואי שירבו „נויים" וסלונים כאלה בישראל ויקנו במיטב כספם ותפרח הספרות בארצנו!

* * *

שאלה היא אם הייתי „שם" בשעת ההפגנה?—בודאי הייתי וגם ראיתי את כל „ההתונה" אשר במלון־יוז זאת „הכלי־זמר" של עשרת השבטים ובני־דודנו שעמדו על פתח הבית מלמטה. והקיפו גם את „סולל־בונה" משום חשש של עינא־בישא. נשאתי את עיני למרום וראיתי את פקידי מלון־יוז שמלאו את הגזוזטראות ועמדו לראות במחזה...

מובן, שאין זו תמונה כי אם חטף, צלום־הרגע, שהספקתי לרשם בעפרוני הקטן. נגשתי אל קבוצות המפגינים וראיתי ידים ורגלים פצו־עות, עינים כחולות ולחיים זבות דם... ושמעתי מעשה ביהודים נעזבים ע"י לשכת העבודה, שהלכו לבקש לחם מועד העיר, ומעשה בחלונות מנופצים ורגלים שבורות ע"י השוטרים, ונשים מתעלפות וילדים מתיפחים מפחד.

וכל־כך למה?—כדי לקיים מדה כנגד מדה. אתם נותנים עבודת הכנין לא לסולל־בונה אלא לעולים־בונים, ע"כ נשלח עליכם את היהודים הרעבים של „הסיוע", כמו שאומרים הגויים, להבדיל. שם בה"ל:—„אתה מכה את היהודי ש ל י ואני אכה את היהודי ש ל ך!"

ולו הייתי אני תקיף ובעל דעה שם בחלונות הגבוהים אשר במלון יוז או לכהפ"ח איזה מזכיר או אפילו „במקום" הייתי מבקיע לי דרך בין השוטרים בלי מכה, והייתי תופש את „ראש־הממונים" שבמלון־יוז בפ־אותיו שאין לו ופונה אליו בהאי־לישנא:

—שמע־נא, יא חביבי! הן עד כה הוצאתם כבר 27000 פונט, טבין ותקי־לין, לשם „חלוקה". וכבר הספקתם ב"ה ליצור נדוד שלם של שנוררים חדשים בארצנו, הן בכסף הזה יכולתם לבנות „את פתום ואת רעמסס" בארצנו, ולכל הפחות בנין לחחנחלה הציונית כדי לקמץ אם לא במשכרת לכהפ"ח שכר־דירה של עשרות אלפים פונטים, והייתם מעסיקים את כל היהודים האומללים האלה המפגינים היום כנג־דכם לעיני הגויים. ומה יאמרו הבריות? ואיזה תלגרמים למשל יעופו היום לשונאינו שם בעיר הבירה?

* * *

ורואה אני בחוש, רבותי, כי כאן בא"י בטלו כל הסימנים וכל הפתגמים, שהיו לנו במשך הדורות. הנה, למשל, מתלא בפי הבריות: „אין רוקדים ל פ נ י האכי־לה", ואצלנו ב"ה רוקדין ורוקדין לפני האכילה וביחוד בלי אכילה — וכל הסודעות הגדולות והצועקות שברחובות ירושלם ות"א הלא תוכלנה להוכיח!

ומכשנכנס אדר מרבין אצלנו לא רק בהפגנות ללחם אלא בשמחות, בקונצרטים ובנשפי־מסכות. כל ירושל־לם הצעירה אינה ישנה בלילות בזמן הזה ו„שוברת את ראשה" למצא את המסכות והתלבשות הכי יפות והכי אוריגינל"יות כדי לזכות בפרסים של הנשף הגדול במגרש הרוסי על ידי ה. ע. צ. ע.

תלמידותי הצעירות פנו אלי מכל צד בבקשה ל„יעץ" להן כיד עצתי וב־קיאותו הטובה בענינים כאלה בדבר „תלבשת" יפה וביחוד בדבר מסכה שאין דומנמתה אצל אחרות. ואני — למה אכחד? — לבי רך כמנה לתל־מידותי ונעניתי לכלן ב"ה...

ועדיין אומרים כי יש מ ש ב ה בארץ ומחוסרי לחם רבים בת"א, הפגנות של „סיוע" בירושלם. והלא אבן מקיר תזעק בכל חוצות עיה"ק: „ק ר נ ב ל דבר חדש בירושלם!" הלולא וחיגרא גם ב„מכללה ונשף של ה„סטו־דיענטים". נשף־פורים בבי"ס למסחר היין מהצגות החיים של „חלוץ הקטן" בתחכמוני ומסתמא נזכה לראות את התהלוכה הגדולה של אחשורוש המולך מהארת־אל־תאנאק עד שערי־ים, ו„המן הרשע" במסאמא הגדול שלו וכל אזורה דירושל. ויתרטר לקול ה„טר... טר... טר:::" של המתי־חפשים, בקצור — הכונו תלמידי ותל־מידותי, לקראה החג וביחוד הכינו לכם כ י ס מלא, ואל תשכחו, למען־השם: את „הדרבן הקטן" בפורים הגדול.

עזמות